

Аліна Джурило,

*кандидат педагогічних наук, доцент, старший дослідник,
старший науковий співробітник відділу порівняльної педагогіки,
Інститут педагогіки НАПН України
E-mail: dzhurylo.ap@gmail.com*

ДО ПИТАННЯ ПРО КОМПЛЕКСНУ РАМКОВУ МОДЕЛЬ ШКІЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: ДОСВІД МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЗАДЛЯ БЕЗПЕКИ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ

Питання організації безпеки в закладах освіти набуває особливої актуальності в умовах сучасних глобальних викликів, серед яких збройні конфлікти, природні катастрофи, пандемії та соціальні ризики. Україна, перебуваючи в умовах тривалої воєнної агресії, стикається з необхідністю переосмислення підходів до організації освітнього процесу та гарантування безпеки всіх його учасників. У цьому контексті важливим є звернення до міжнародного досвіду, зокрема до концепції комплексної рамкової моделі шкільної безпеки.

Метою роботи є аналіз основних положень комплексної рамкової моделі шкільної безпеки, розробленої міжнародними організаціями, а також визначення можливостей її адаптації в умовах української системи освіти.

Комплексна рамкова модель шкільної безпеки (далі – CSSF) була розроблена за ініціативи міжнародних організацій (UNESCO, UNICEF, UNDRR) та Глобального альянсу зі зменшення ризиків катастроф і стійкості в освітньому секторі (GADRRRES). У 2022 р. було опубліковано Комплексну концепцію безпеки на 2022-2033 рр., що спрямована на забезпечення прав дітей та зміцнення стійкості в освіті (Comprehensive School Safety Framework 2022-2030 for Child Rights and Resilience in the Educational Sector) [2].

Мета CSSF 2022-2030 полягає у наданні стратегічних орієнтирів суб'єктам відповідальності та їхнім партнерам з метою створення безпечного, справедливого та безперервного доступу до якісної освіти всіх. Її цілі передбачають застосування партисипативного (взаємодія, що заснована на активному залученні всіх зацікавлених сторін) та ризико-орієнтованого підходів, що спрямовані на: 1) захист здобувачів освіти, педагогічних працівників та персоналу від смерті, травм, насильства та школи в школах та інших освітніх середовищах; 2) планування безперервності освітнього процесу та захисту, а також мінімізації перерв у навчанні в умовах потрясінь, стресових ситуацій, небезпек та загроз; 3) сприяння розвитку знань і навичок здобувачів освіти та суб'єктів відповідальності для зменшення ризиків, підвищення стійкості та резильєнтності і забезпечення сталого розвитку [2].

Відповідно до рамкової моделі (Рис. 1), шкільна безпека розглядається як багатовимірне явище, що охоплює не лише фізичний захист, але й психологічний, соціальний та організаційний аспекти. CSSF складається з чотирьох ключових компонентів, включаючи наскрізну основу та три взаємопов'язані

складові. Кожен компонент характеризується специфічною сферою застосування, колом учасників, розподілом відповідальності та відповідними стратегіями.

Рис. 1. Comprehensive School Safety Framework 2022-2030

Очікується, що впровадження CSSF сприятиме підвищенню рівня безпеки всіх дітей та працівників освітнього сектору як у школі, так і на шляху до неї, зміцненню стійкості освітньої системи до всіх видів небезпек, зокрема шляхом створення сприятливих систем і політик, включно з узгодженими принципами, пріоритетами, відповідальністю та діями на всіх рівнях; захисту інвестицій в освітній сектор і підвищення безпеки та екологічності шкільної інфраструктури; впровадження процесів управління безпекою школи та безперервністю освіти; просування освіти у сфері зменшення ризиків і підвищення стійкості; розширення можливостей учителів та зміцнення їхньої спроможності забезпечувати комплексну безпеку школи на рівні закладу освіти.

Окрім того, CSSF добродіятиме виявленню та усуненню освітніх бар'єрів для найбільш уразливих здобувачів освіти – з огляду на вік, стать, інклюзію, цифрову нерівність та соціальну ізоляцію (зокрема міжсекторальні аспекти етнічної, мовної й культурної різноманітності, а також становище мігрантів і біженців); посиленню міжсекторальної співпраці та реалізації підходу «потрійного взаємозв'язку» (гуманітарна діяльність, розвиток та розбудова миру) [2].

У свою чергу в ЄС під егідою Стратегії освіти Ради Європи до 2030 «Learners First» Координаційним комітетом з питань освіти (CDEDU) у 2022 р. були розроблені положення для забезпечення стійкості з метою гарантування права на освіту в умовах надзвичайних ситуацій та криз, які базуються на шести принципах стійкості освіти, затверджених міністрами освіти європейських країн у вересні 2023 р. У 2025 р. було оприлюднено інструментарій, який містить практичні рекомендації, що допоможуть системам освіти готуватися до надзвичайних ситуацій, таких, як конфлікти, стихійні лиха та пандемії, реагувати на них та відновлюватися після них; містить практичні рекомендації, що допоможуть системам освіти готуватися до надзвичайних ситуацій, таких, як

конфлікти, стихійні лиха та пандемії, реагувати на них та відновлюватися після них. «Resilience toolkit to ensure the right to education in times of emergencies and crises» (EDURES) спрямований на забезпечення дотримання права на якісну, інклюзивну освіту для всіх учнів, скрізь і завжди, спрямований на забезпечення дотримання права на якісну інклюзивну освіту для всіх учнів, скрізь і завжди [1].

Зазначені шість принципів стійкості освіти включають [1]:

1. *Зміцнення управління*: зміцнення управління має вирішальне значення для створення стійких навчальних середовищ і, отже, для сприяння створенню ефективніше керованих освітніх екосистем та спільнот у надзвичайних ситуаціях:

- 1 підціль (абсорбування): підготовлене навчальне середовище – прогнозування, підготовка, пом'якшення та відновлення. Реалізація: кризові плани, навчання персоналу, чіткі канали комунікації;

- 2 підціль (адаптація): гнучке середовище – постійна еволюція, інновації, робота з невизначеністю. Реалізація: адаптивне планування, оцінка ризиків;

- 3 підціль (трансформація): візіонерське середовище – глибокі структурні зміни, боротьба з нерівністю. Реалізація: трансформація політики, лідерство, яке змінює норми.

2. *Забезпечення безперервності*: забезпечення безперебійного функціонування освітніх екосистем та громад, а також їхньої здатності адаптуватися до надзвичайних ситуацій є ключовим фактором для забезпечення відповідальності на рівні громади. Фокус: резервні механізми (онлайн-платформи, офлайн-матеріали), модульність послуг. Реалізація: дистанційне навчання під час закриття шкіл без втрати контакту з учнями.

3. *Розширення ролі освіти*: забезпечення того, щоб освіта стала активною складовою стійкості громади (наприклад, шляхом її включення до місцевих та національних планів цивільного захисту), сприятиме зміцненню її ролі в кризових ситуаціях. Фокус: освіта як частина цивільного захисту та відновлення. Реалізація: школи як центри стійкості громади, навчання учнів правилам поведінки в надзвичайних ситуаціях.

4. *Збільшення доступності*: забезпечення швидкого доступу до навчальних матеріалів для екстрених ситуацій – з урахуванням їхньої актуальності для конкретного навчального середовища – гарантує право на якісну освіту навіть у кризових умовах. Фокус: швидкий доступ до ресурсів. Реалізація: тренінги вчителів з використання технологій у кризах + контекстні набори для кожної школи.

5. *Сприяння співпраці*: налагодження міцних партнерських відносин (наприклад, із приватним сектором) з метою підготовки до реагування на надзвичайні ситуації є ключовим фактором у зміцненні стійкості. Фокус: партнерства з бізнесом, НГО, цивільним захистом. Реалізація: школи + місцеві компанії для технологічної підтримки або фізичної безпеки.

6. *Збільшення ефективності*: забезпечення більшої ефективності реагування на кризові ситуації та скорочення часу реагування сприяє створенню стійких навчальних середовищ. Фокус: скорочення часу реакції, системи

раннього сповіщення, моніторинг. Реалізація: система раннього попередження для батьків про закриття шкіл.

Українська система освіти зазнала суттєвих змін унаслідок воєнних дій, що супроводжуються руйнуванням навчальних закладів, переміщенням учнів і педагогів, а також психологічними травмами. Відповідно до даних Міністерства освіти і науки України, значна частина закладів освіти була пошкоджена або зруйнована, що актуалізує потребу у створенні безпечного освітнього середовища. У цьому контексті комплексна рамкова модель шкільної безпеки може стати ефективним інструментом для системного підходу до оцінки ризиків, розробки стратегій реагування на надзвичайні ситуації, інтеграції безпекових компонентів у навчальний процес та забезпечення психологічної підтримки учасників освітнього процесу.

Комплексна рамкова модель шкільної безпеки є ефективним інструментом забезпечення стійкості освітньої системи до сучасних викликів. Досвід міжнародних організацій демонструє важливість системного підходу, який охоплює інфраструктурні, управлінські та освітні аспекти. Для України впровадження такої моделі є не лише актуальним, але й необхідним кроком в організації і створенні безпеки освіти в умовах воєнного часу. Адаптація міжнародного досвіду повинна враховувати національні особливості та потреби, що дозволить створити ефективну та стійку систему шкільної безпеки.

Список використаних джерел

1. Council of Europe. *EDURES – Resilience toolkit to ensure the right to education in times of emergencies and crises*. Council of Europe Publishing. 2025. URL: <https://book.coe.int/en/education-policy/12319-edures-resilience-toolkit-to-ensure-the-right-to-education-in-times-of-emergencies-and-crises.html> (date of access: 20.03.2026).
2. GADRRRES. *Comprehensive School Safety Framework 2022-2030 for Child Rights and Resilience in the Education Sector*. 2022. URL: https://gadrrres.net/files/cssf_2022-2030_en.pdf (date of access: 20.03.2026).